

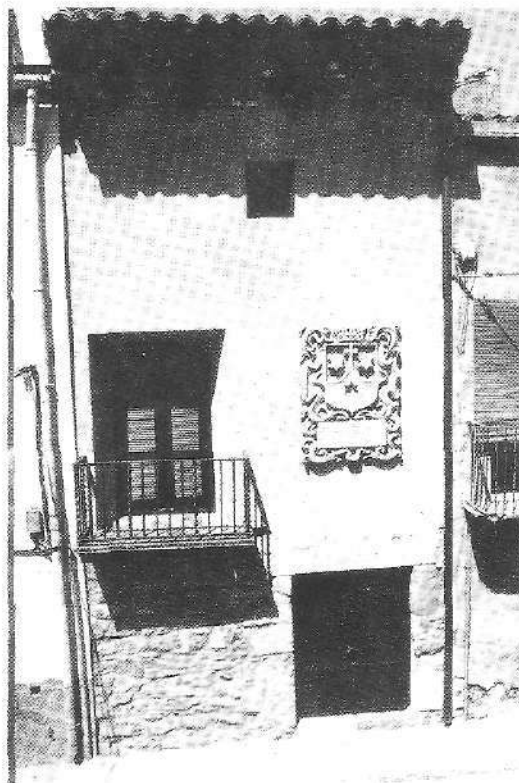
FRANTZISKO PALAU KARMELDARRA PADAR ETA MIXIOLARI (1811-1872)

Frantzisko Palau Quer aurtengo Pasko-asteen Eleizeak doatsu egin dauan gizona da, gure artean gaixozaintzan eta irakaskuntzan lan ederra egiten diarduen Karmeldar Mixiolari deritxenen sortzaillea.

Politikako burruketan bizi zan gizaldian bizitzea jazo jakon, 1811.n Leidako Aytona errian jaio eta Tarragonan 1872 il zan arte. Leidako seminarioan 1828n abadetzarako ikasketak asi eta 1832gn Karmengo Amaren soñekoa jantzi ebanean, baekian gizaldi atan arrisku andiko bizimodua artzen ebala. Urte areik etziran Madrilgo gobernupean bakezkoak fraideentzat. Arrisku guztiai buru egiteko Palau gazteak baeukan gogo eta adorerik naikoa, laster erakutsiko ebanez. Barcelonan da bera 1835n abadetza artzeko gertetan. Eta Santiago egunean jaietan da uria, zezenak eta guztiko jaietan.

Zezen-zaleak asarre dagoz zezenak zein baiño zein txarra-goak diralako. Eta egun orretan zezen-plazara jatsi eta zezen illak tarraz daroezala or doaz kalez kale amorru bizian euren asarrea erakusten.

Orretan, ez jako, ba, burura etorri norbaiti (gero Biblioteca de escritores clásicos Rivadeneira sortuko ebanari), aldra amo-



Jaiot-etxea

zan orduko agintari liberal askoren lotsarizko jokabidea! Azken baten, fraideak be kalean itxi dabez, baiña fraide jarraitzeko baimen barik. Andik aurrera Palau gazteak komentutik kanpoan eroan bearko dau karmeldar fraideen bizitza. Fraide izatea ez deutso berari iñok ez ezek kenduko.

rratu aren indarra zerbait onuratsua-
go egitera zuzendu bear zala; eta aren «a los frailes» irrintziari jarraituz, an doaz guztiak komentuai su emon eta fraideak ilten. Beste komentu batzuei lez, karmendarrenari be su emon deutsoe eta bertako fraide bat il egin dabe. Beste guztiak, euren artean Palau gaztea dala, bizirik urten eben. Baiña utrengo egunean bizirik gelditu ziranak Barcelonako agintariak espetxean sartuko dabez. Erretzaille eta iltzailleak kalean, eta fraideak espetxera! Olangoxea

Liberalen susmo txarrean

Bere Nausiaren esana egiñez, ikasketak seminarioan jarraituta, abade izateraño eldu da urrengo urtean, meza esateko, eta gafierrako abade-eskubideen jabe egiñik. Bere gurasoen etxean, Aytonan, bizi, eta bertan asi da parrokoaren laguntzaille egiten. Baina errian bertan bakarleku egokia bilatu dau, len komentuan lez bere bakarreko otoitz-orduak eukiteko.

Francisco }
Palau y Freixas } en la Parroquia de Aytona el día veinte y
nueve de Agosto del año mil ochocientos y once,
el francés bautizó solemnemente y por la fe a un
niño a un niño que nació el mismo día como a sus
padres mañana hijo legítimo de José Palau de edad
de treinta y nueve años y de Antonia Lucas de edad de treinta
y dos con sus hijos vecinos de esta Parroquia, al que se
puso por nombre Francisco. Los Abuelos Paternos fueron
Francisco y Theresa Abierna de la Parroquia de
Aytona y los Abuelos Maternos Francisco Lucas y Mari-
ta, todos vecinos de la misma Villa. Fueron Padrinos
don José Lucas Solera, y Raymundo Lucas también
en soltera hermanos y vecinos de esta Villa, a los
que advertí el Párroco espiritual que habían
concordado con el bautizado y sus padres y la obla-
ción de enseñarle la Doctrina Cristiana al bau-
tizado, lo que se hizo.
Don José Serra Regente

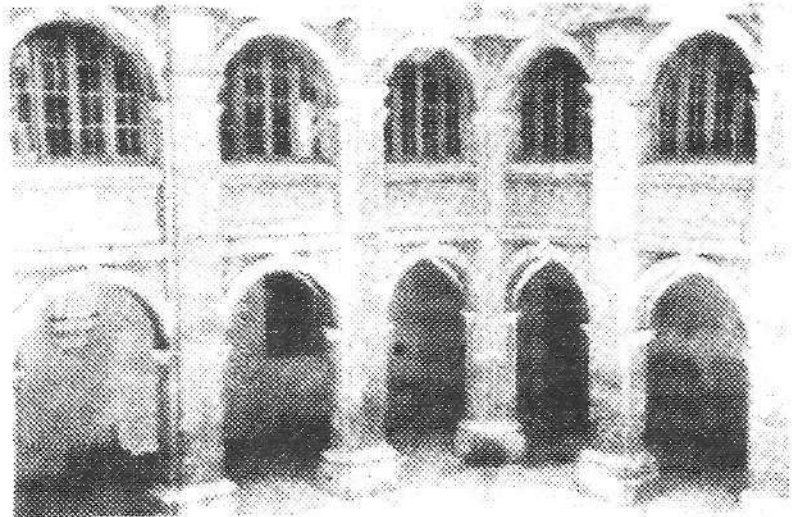
Fotografado de la partida de bautismo del Padre Palau,
existente en el archivo parroquial de Aytona: Libro VII, folio 342.

Palau'ren bateo-agiria (Aytona)

Aytona, orduko anai-arteko gerratean, liberalen agintepa-
n dago. Eta agintariak ezin dabe ondo ikusi komentutik indarrez
atera dabenarren, fraide bizi gura dauan fraidea. Batez be aren
sermoiak eztira euren gogoko. Eta Palau parrokuak egiten di-
tuen kanporaldietan, askotan entzun bear izaten dabe, fraide or-
dezko aren berbea eleizan; onen sermoiak eztira liberalen alde-

rako sua biztutekoak edozelan be. Orduko agintari eta militarrentzat kristiñau-maitasuna, gorrotoari lekuri ez emotea, biraoen aurka ekitea ez tira euren belarriak gogoz entzuteko zermoi-gaiak, eta gotzaitegitik aita Palauri sermoirik egiteko baimena kentzea lortu dabe.

Arrezkero, fraideak ez eukan bakardadean eta otoitzean bizitea bezterik. Olantxe iraun dau 1839ko urtera arte. Urte orretan, Karlistapeko Cataluñan mixiolariak eskatu dabez erriz erri mixioak emoten ekiteko. Eta Palauk bere buruari badiñotso Paulo apostoluak esan ebanez: «Jaungoikoaren itza ezta lotuta egotekoa», eta bere erabagia artuko dau: Karlisten menpean andik ur egozan lurretara alde egitea.



Leida'ko seminarioa

Palau, karlista?

Palau ez zan beste aldera igaro, karlisten politikaren jarraitzaile zalako. Ez, bera mixiolari joan zan ara, mixiolari-lana egiteko aukerea eskintzen eutsoelako. Antxe emon deutso Eleizeak

Ego F. Franciscus a Teru Maria Josef
 facio meam preferentiam, et promitto obedientiam castitatem
 et continentiam Deo et Beate Maria Virgini de monte
 Carmeli, et Reverendo Patri nostro Fratri Petro a
 Carmelo generali, ejusque successoribus: secundum re-
 gulam primitivam dicti Ordinis hoc est, sine ulla
 ratione usque ad mortem. Vota mea Dominus reddam
 in conspectu omnis populi ejus, in alius Domus Do-
 mini.

F. Franciscus a Teru Maria Josef

fr. de S. Bernat. &

P. de S. Bernat. & P. de S. Bernat.

Fr. de S. Bernat. & Fr. de S. Bernat.

Palau'ren idatzi-jatorra: lekaide-zina

bialdutako mixiolari titulua, eta erriz erri dabil Kataluña zear. Conde de España zana ebilian Karlisten buru nagusi, biotz-gogorreko gizona, azken baten bere menpekoak eurak il eta gorpua erre kara bota eutsoena. Berga errian aren aurrera aurkeztu zan bein fraidea, adore guztiaz esateko: «Jaungoikoaren izenean nator zugana. Jaungoikoaren eta erregearen izena ipiñi dozuez zeuon banderatan, eta zuenak liberalak baixen biraolari dira. «Gora erlijioa» da zuen oiua, baiña Jaungoikoak eztau entzuten zuen gorarik. Birao utsean zabilzelako, ez dozue Jaungoikoa zuen alde, eta zuen erlijioaren alde goraka diarduzuelako, inpernua be aurka dozue. Zerua eta inpernua, biak dozuez aurka».

Olangoxe adoreko gizona zan Aytonako semea. Alan da guzti be karlistakaz batera alde egin eban Frantziara, emengo fraide-bizitza bakean eroaterik ez eukalako, liberalak eutsen amorruez. Orregaitik Frantziara iges egin eben karlistai Parisko gobernuak diru-laguntza emoten eutsen arren, Palauk ez eban

ango dirurik artu nai izan, bera ez zalako Karlistekin ibilli. Berak ez eukan karlisten politikaz zer ikusirik.

Palau Frantzian

Bergarako besarkadeta dalakoa baiño geroago amaitu zan Kataluñan karlisten izeneko gerratea, 1840n. Urte onetan sartuta eldu zan aita Palau Frantziara eta 1851-ra arte amar-amaika urte egin zituen Frantzia aldean, bere fraide-bizitza egiteko ango le-geen askatasunaz baliatuz. Perpiñan aldean, izkuntzaz katalanen anai diranen artean egin eban lenengo urtea.



Palau'ren koba (Aytona, Leida)

Fraide gazte onen jokabidea ona zelango zan alde guztie-tan: lenengo, lekuan lekuko gotzaiñen aurrera aurkeztu, meza esateko eta eleizgizonen gañerako eskubideak eskatzeko, eta gero, bakardadean fraille bizimodua eroan al izateko, bazterren baten, koba zuloen baten toki egokia billatu. Olantxe, Perpiñan-

go urtean, eta bardin gero Montauban inguruetan. An batez be Livrongo Andra Mariaren inguruetan, asi zan bere inguruan bere gogoko ekintzetarako laguntzailleak billatzen Kataluñatik atzerriratu ziranen artean, eta Frantzia bertakoen artean.

Bitxitxoia egiten jaken askori Fraidearen bizimodua, kobazuluetan sartuta beti: baiña aurkitu zituen laguntzaille onak be, eta au Livrongo Andra Mariaren eleizan gogo beroz ospatu dabe aurten euren auzo-lagun izan eben Fraidearen gomutea, altaretara jasota ikusi dabenean. Aita Palau an ezaguru eta gizon andi banakotzat ezaguerazo ebana orduan Frantziak eukan andra olerkari ospetsua da: Eugene Guérin. An idatzi eban aitak bere lenengo liburua: *Lucha del alma con Dios*. Munduak, eta batez be,

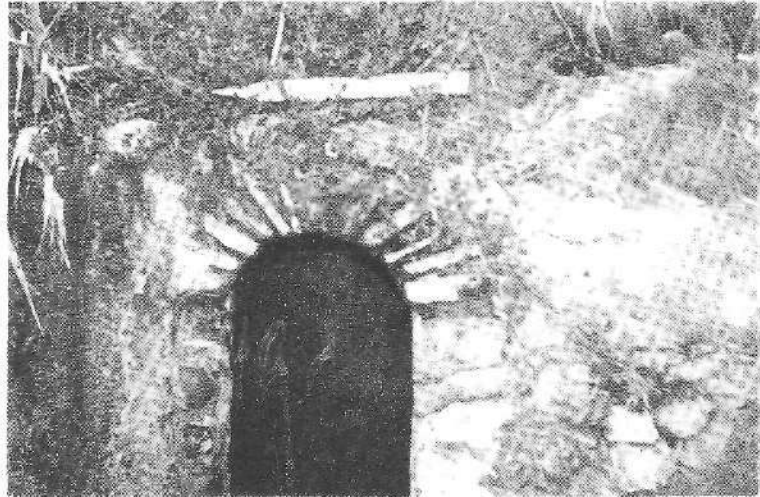


Palau'ren koba (Aytona, Leida)

Eleizeak eukan egoera larriak kezkatu-rik, guztiak otoitzean al-karturik ikusi nai zituen. Beñolako Jakob arbasoak lez Jaungoi-

koagaz otoitzean burrukan ekitea eizan orduan kristiñauen eginbearra egoera larri atatik urtetako. Otoitz-politika baiño eztago beretzat, ezta bear armen politikarik.

Orregaitik 1844n karlistak Kataluñan barrero armetara jo- teko asmotan zirako barriaz kezaturik, bakardadea itxita, Frantzia goienera doa Karlos errege-naiaren aurrera, Jaungoi- koaren izenean ari esateko: «Kendu egizuz, arren, asmo zoro- o- zeure burutik. Ez zaitez bide orretan aurrera joan. Kendu zeuon lematik Jaungoikoaren izena edo asi Jaungoikoaren aginduen bidetik zintzo ibiltan. Bestela, zerua eta inperua, bata eta bes- tea, aurka izango dozuez».

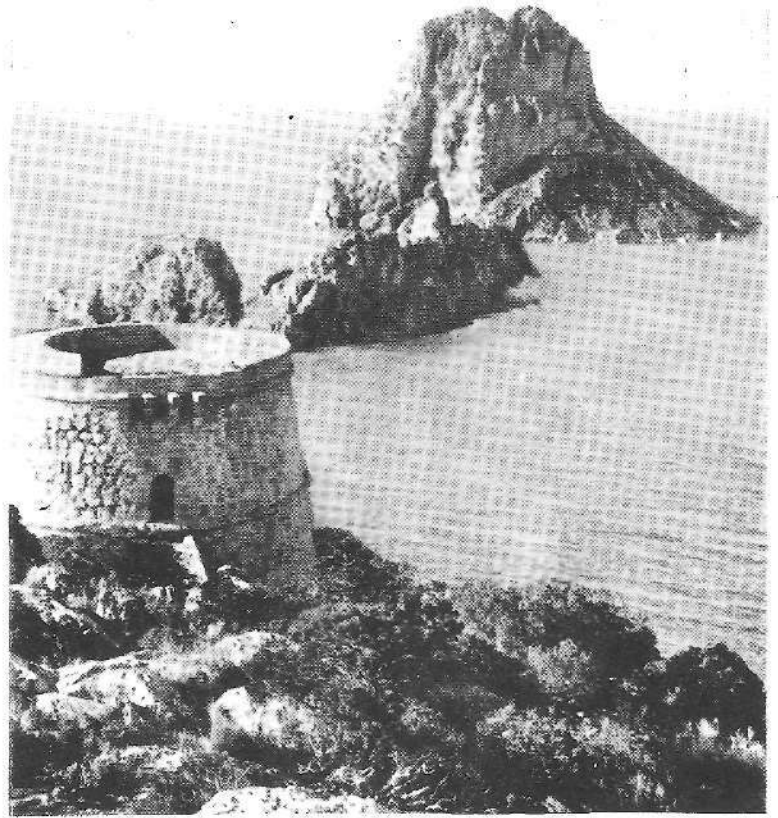


Palau ren koba (Ibiza)

Kataluñan barrero: salaketa barriak

Frantzia itxita, 1851-n Kataluñan da, Barcelonan. Lenago be osterata bat egiña da bere errira: baiña ez eban giro onik aurki-

tu. Oraingoan Barcelonan dau adizkide zintzoa dauan gotzaiña besoak zabalik artzeko. Emen bakar-leku bat Montsant-en aurkituta, au egin dau lenengo otoitzeko egotaldia, eta gero Costa i Borrás gotzainaren eskuetan da. Seminarioko arima-zuzendari ipiñi dau gotzaiñak, eta San Agustín parrokian katekesi barri bat, *Escuela de la Virtud* izenekoa sortu eta zuzentzeko baimena emon deutso.



Aita Palau'k ain maite izan eban Vedrá ugarteñoeko bakartadea

Zertako eskola au sortu? Kristiñauak euren erlijioako egietan ondo ikasiak eta sendoago oiñarrituak ikusi nai dituelako. Ez-jakin andia ikusten dau arlo orretan. Berak bide barriak dakaz kristiñau-ikasbidea irakasteko. Bide batez Kristiñautasuneko egiak aldi atako eritxi eta irakatz okerrak aurrean salatzeko beste jakite askoren argitasunak emon nai deutzez kristiñauai. Domekero da eskola ori San Agustin parrokian. Ara ekarri ditu Barcelonako eleizgizon eta laiko argituenak Katekesiaren ostean euren itzaldiak egiteko. Lau urtez iraun dau eskola orrek. Gotzaitegiko Boletin-ak eta beste egunkari batzuk be zabaltzen dabe ango irakatsien barri.

Baiña arerioak be baditu eta salaketan asi dira: karlisten aldeko azpilana ei zan. Eta ori naiko eztala, 1854-n Barcelona inguruko lantegietan langilleak opor egiten asi diranean, Aita Pal Lauren katekesi-eskolari botaten deutsoe errua. Bata besteagaz ondo eztatozen salaketak diran arren, Barcelonako Gobernador Militar danak, auzia bestela konpontzeko gauza eztala, azkenengo salakuntza orri siñiste osoa emon deutso, eta eskoleari giltzak bota eta Aita Palau Ibizara erbesteratzea erabagi dau. Gotzaiñaren, Palau beraren eta beste askoren alegiñak alperrik izan dira salakuntza ori Gobernadorearen buruñik kentzeko. Palauk emoniko argitasun guztiak fraillearen arrokeriaren ezaugarritzat emoten ditu.

Ibizako bakartasunean

Aita Palauk bere gogoko lekurik egokiena aurkitu dau Ibizan Els Cubells inguruan bere otoitzerako gogoa asetzeko. Barcelonan, Vallcarca inguruan billatu eban zuloak eta bere bakar-otoitzerako erabilten ebanak ez eutzan Ibizakoari urrik emoten. Ibizan, Els Cubells-en aurrez aur an eukan itsasoak inguraturiko atx-txuntxur bildurgarri bat: *El Vedrá*. Txalupa baten bertara eldu eta atxaren barruan an dau zokondorik ezkutuen bere bakar-bizitza eta otoitzerako. Andik aurrera, bein Balear ugartee-



tan zear ibilteko bertako agintariak gizon bakesua zanez baimena emon eutsoenean, atxulo atara biurtuko da sarri, mixio-lanetarako indar barriak artzen. Els Cubells-eri bertan bere laguntzailleakaz elcaxtoa eta etxetxoa eregi-ko ditu eta ortako lanaz eta itxasoko arraintxoakaz aterako dau beretzat eta beretarrentzat jana. Urte batzuetarako an daroa bere bizia: otoi-tzean jardunez, kartaz geroko serora-alkarteai oiñarriak sendotuz, errietan bere itzaldiakaz kristiñauak argitu eta berotuz, eta errietan auzokoen artean bakeak egiñez.

Noz edo bein etorri jako Ibizako erbestea isteko baimena: 1860-1861garrena da. Andik aurrera nasaiago dabil bere asmoak aurrera eroaten eta mixiolari-lanetan. Kataluña geienean emongo ditu mixioak. Bein Madril-era be deitu deutsoe eta an emon dau Garizuma eta Aste Santu osoa eguneroko itzaldiak egiten ango katedral eta elcizarik andienetan, baina emon deutseen gelatik sermoietarako baiño urten barik. Sermoi sakon, mamitsu eta orbelak dira Aita Palaurenak.

Ezta gitxien arduratzen dauana bere serora-taldetxoen etorkizuna. Frantzian asi zan olango taldeak sortzen, kristiñau erriari kristiñau izaten irakasteko, ez-jakiñiak eta umeak eskolatzeko, geixoak eta adiñez ezinduak zaintzeko. Baiña era batera, Teresa deunaren alabak izaten jakin bear dabe, otoitz-egille eta otoitz-irakaste: 1860-tik asita Balear ugarteetan eta Kataluñan olako taldetxoak sortu eta sendotu ditu; eurak dira gaurko Karmeldar Mixiolari eta Teresatarren asikiñ.

Alan be ezta Kataluñan guztiaz osoa izan beti Aita Palauren zoriona. Kurutze mingarria ipiñi deutso Jaungoikoak bere errian bertan, Aytonan. Leidako Gotzain orrek kendu egin eutsan bere errian meza esatekoa. Sarritan joan bear dau bere etxeakoak ikustera, batez be etxean geixoen bat edo illen bat izan dauanetan. Len eukazan baimenak be kendu egin deutsoz, ezelango argitasunik emon barik, zergaitik dan esan barik. Erriko parrokoak eukan aitari gotzainaren debekua iragarteko agindua Aytonan agertzen zan bakotxeari. Lege guztiak austen zituen jokabidea zan Gotzaiñarena. Ixillean eroan dau luzarotxoan kurutze ori. Parroko jauna be lotsatuta dago. Bein, orraitio, Aytonan izurriteak gogor jo dauan baten, aita Palau bertan dala, erriko agintariak geixoen alde eskea egiteko, berari eskatu deutsoe sermoe bat egin deiola erriari, erriko abadearen sermoiak iñor berotzekoak izaten ez zirala-ta. Eske ta eske daukoz guztiak, eta epikeiaz baliatuta, emon dau baietza eta egin dau itzaldia. Leidatik laster jatorko erritik alde egiteko agindua. Erriko abadeak, bere kontura, meza esateko baimena emon deutso inozkoren baten. Baiña berak gauzak legez baiño eztitu egin gura. Parroko jaunak eta berak bein baiño geiagotan jo dabe Gotzaiñagana, arrazoiak emoteko. Eztabe artzen erantzunik. Azkenez, karta luzea idatzi deutso berak gotzaiñari, lege guztien aurkako jokabide ori sala-

tuz eta errian izena galduta olan daukan ezker, erabagia artuta daukala argi ta garbi esanez erantzunik ezpada, erri-epaikariagana. Tarragonako gotzaiñ-auzitegira eta Eleizaren Mixiolari dagoan ezker, Aita Santuagaño joko dauala. Orduan bakarrik makurtu eban burua Leidako gotzaiñak, eta baimenak emon eutsazan eta ixilleko debekuak kendu.

Azkenengo urteetan idatzirik eukazan bere alabentzako lege eta arauak. Eta bere betiko sermolaritzaz ganera, bere ardurapeko alabatxoakaz batera, izurrite batek jotako erri baten lana ederra egiten ziarduala, azkenengo gatxak jo eban bera be. Tarragonara eroan eben eta an itxi zituen mundu onetako nekeak, bere bitzta guztiko lanen saria zeruan artzeko.

Il zan bera, baiña bizirik dirau bere liburuetan eta berak sorturiko alkarte bien alabetan. Bere liburuetan bere arimaren zati ona itxi euskun. Idazle eta gazetari izan da. Azkenengo urteetan berak sortu, eta berak zuzendu eban astekari bat, geiena berak idatzita. Baiña beste liburuetan erakutsi deusku bere arimaren osoen eta argien. Eurretan dakusgu ondo argi eta diztitsu bere otoitz-zaletasuna, eta eleizeaganako maitasuna. Eurretan dogu berba sutsu ta irudi biziakaz esanda zer zan beretzat Eleizea, munduaren benetako salbamenerako bide eta sakramentu bakarra, munduak bere kaltetan ukatu egiten dauana. Vatikanoko Kontzilioak emon deuskun eleizearen irudia, ia guztia, aurretiaz emon euskun.

Aita Palau Euskalerrian

Katalan onen ekintzarik ederrenetakoa, berak egiñari iraun erazoten deusana gure errian zabaldurik dago. Lan ederra, aren alabak geixozaintzan eta umeak eskolatzen egiten dabena gure artean. Euskalerrriak ez deutso alaba gitxi arek sorturiko moja-

alkarteari emon. Eta euron artean bi gitxienez munduan zabal-
duta dagozan alkarte orrein mundu guztiko Nagusi edo Buru
izan dira. Setien Gotzainak aita Franzisko Palau Aita Santuak
doatsuen maillara jaso ebala-ta, Donostiako katedralean emon
zan esker-mezan ondo azpimarratu eban Euskalerriko Eleizeak
doatsu barri oni eta berak sortutiko moja-alkarteari deutsen zo-
rra.

L. Akesolo